

Cinsel Sağlık Eğitiminin Önemi

Dr. Elif GÜRSOY*

Yrd. Doç. Dr. Nimet Sevgi GENÇALP**

Öz

Cinsel sağlık eğitimi doğumla başlayan ve tüm yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Cinsel sağlık eğitiminin temel amacı cinsel sağlığı korumaktır. Cinsel sağlığın korunması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi bireylerin cinsellik ve cinsel sağlık konusunda bilinçlenmelerine bağlıdır. Bilinçlenme ailede başlar, okul öncesi, okul ve okul sonrası gibi yaşamın her döneminde gereksinime uygun geniş kapsamlı cinsel sağlık eğitimiyle sağlanır. Dünyanın birçok ülkesinde özellikle gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de sistemli bir cinsel sağlık eğitimi bulunmamaktadır. Bunun temelinde cinsel sağlık eğitiminin gençleri cinsel ilişkiye teşvik edeceği kanısı olduğu düşünülmektedir. Oysa araştırmalar kapsamlı bir cinsel eğitimin; cinsel ilişkiyi ertelediği, cinsel ilişki sıklığını azalttığı, gençlerin cinsel yolla bulaşan hastalıklardan daha iyi korunduğu ve daha olumlu arkadaşlık ilişkileri kurduğunu göstermektedir. Ayrıca bu eğitimin bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlamasına, güvenli ve sağlıklı cinsel davranış geliştirmesine yardımcı olmakla birlikte başkalarının görüşlerine, davranışlarına ve yaşam şekillerine, saygılı olma bilinci kazandırdığı bilinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel eğitim, cinsel sağlık, üreme sağlığı, çocuk eğitimi.

Abstract

The Importance of Sexual Health Education

Sexual health education is a process starting with birth and continuing throughout the life of the individual. The main aim of sexual health education is to protect and maintain sexual health. The protection, development and sustainability of the sexual health, depend on the individuals becoming conscious about sex and sexual health. Consciousness begins within the family, in every period of life like pre-school, school and after school, it is gained by a comprehensive sexual health education appropriate to the necessity. In most other countries in the world especially in the developing ones a systematic sexual health education does not exist in Turkey. The main reason for this is that sexual education is thought to encourage adolescents to have early sexual experience. However, research on this subject indicates that comprehensive sexual health education delays sexual intercourse, decreases sexual intercourse frequency, protects teenagers against sexually-transmitted diseases and helps them to have better relationships with other. Besides this, it is known that sexual health enables individuals to comprehend their own physical, emotional and sexual developments, helps them to develop safe and healthy sexual behaviours, as well as teaching them to respect the behaviours and lifestyles of other people.

Key Words: Sexual education, sexual health education, sexual and reproductive health.

(*) Sağlık Bakanlığı, Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü.

(**) Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), cinsel sağlığı “cinsel yaşamın bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal açıdan bir bütün olarak ele alınması yoluyla kişilik, iletişim ve sevginin olumlu yönde zenginleştirilmesi ve güçlendirilmesi” olarak tanımlamaktadır (Özcebe 2007; İKGV 2003; Sezgin 1998). Başka bir tanıma göre cinsel sağlık; cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH)’ dan korunmak, üremeyle ilgili sorunlardan uzak, doğum kontrolü, istenmeyen gebelikleri önlemek ve cinsel işlevin fizyolojisine uygun sıkıntısız ve istismardan uzak olumlu deneyimler yaşayabilmektir. Bunların sağlanabilmesi için cinsel sağlığın korunması ve sürdürülmesi gerekmektedir. Cinsel sağlığın korunması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi kapsamlı bir cinsel sağlık eğitimi ile mümkündür. (Özcebe 2007; Çok 2004; Gendel and Bonner 1992). Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Cinsel Bilgi ve Eğitim Konseyi (SIECUS 1996-Sexuality Information and Education Council of United States)’ne göre cinsel sağlık eğitimi (CSE); yaşam boyu süren bilgi alma, tutum, inanç ve değerler kazanma sürecidir. CSE bireyin, özel yaşantısında olduğu kadar aile ve toplum yaşantısında da mutlu olmasını, erken yaşlardaki gebelikleri, düşükleri, CYBH ve HIV/AIDS’i önlemek, doğru ile yanlış, sağlıklı ile hastalıklı arasında seçim yapmanın inceliklerini kavratmak, sorumlu cinsel davranışların ve ilişkilerin güzelliklerini öğretmeyi amaçlar (Özcebe 2007; Çok 2004; Sağlık Bakanlığı 2005; Taşçı 2002).

CSE’ nin gerekliliği ve içeriği ilk kez 1995 yılında IV. Dünya Kadın Konferansı’nda gündeme gelmiştir. Konferansta katılımcı ülkelere cinsel sağlık eğitiminin yaygınlaştırılması ve kurumsallaştırılması önerilmiş ve Türkiye’nin de içinde yer aldığı birçok ülke de bu kararları yerine getireceğini taahhüt etmiştir (Sağlık Bakanlığı 2005; Akın 2007). Bu taahhüt kapsamında Sağlık Bakanlığı,

Milli Eğitim Bakanlığı ve bazı ulusal ve uluslararası sivil kuruluşlar bir takım programlar ve eğitimler başlatmışlardır. Bu programlar ülke açısından CSE’inde atılmış önemli adımlardır. Ancak bu eğitimlerin içeriği incelendiğinde daha çok CYBH, Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması gibi konuları kapsadığı görülmüştür. Ayrıca bu çalışmalar, sürekliliği olmayan ve proje kapsamındaki çalışmalar olduğu için devamlılığı olamamıştır. Bugün halen CSE örgün eğitim içerisinde yer almamaktadır. Cinsel ve üreme sağlığının geliştirilmesi ve sürdürülebilmesi için en kısa sürede ülkemizde CSE’nin örgün eğitim içerisinde verilmesine acil bir gereksinim olduğu bir gerçektir. Bu gerçeklikten yola çıkarak CSE’nde başarılı olan ülkelerin (Portekiz, Hollanda, Danimarka, İsviçre gibi) eğitim modelleri incelenmeli ve ülkenin şartlarına ve gereksinimlerine uygun bulunan modellerden yararlanılmalıdır. Hangi model seçilirse seçilsin önemli olan CSE’nin örgün eğitim içerisinde bağımsız ders olarak verilmesi gerekliliği karara bağlanmalı ve yasal bir zemine oturturulmalıdır. CSE’ nin modelinin seçimi kadar cinsel eğitim verecek kişilerin seçimi ve eğitimcilerin eğitimi oldukça önemlidir. Bu nedenle eğitimcilerin eğitimi ve seçimi de iyi planlanmalıdır (Özcebe 2007; Akın vd. 2006; Çok 2004).

Dünya’da Cinsel Sağlık Eğitiminin Durumu:

Dünyadaki cinsel eğitim anlayışının özellikle gelişmekte olan ülkelerde; “cinsel perhizi” teşvik eden, cinsellikten uzak durulmasını salık veren ve cinsel davranışa yönelik anti politika çalışmalarını yürüten ya da “sorun” çıktığında sorunla mücadele etmeye yönelik olduğu görülmektedir. Bunun temelinde ise CSE’ nin gençleri erken ve yanlış cinsel ilişkiye yönlendireceği kaygısı yattığı bilinmektedir. (Sungur 2003; Nicoll et al. 1999; Shah 2004; Anna 2006). Oysa yapılan çalışmalar bu kaygının yerinde olmadığını göstermektedir. Gölbaşı’nın çalışmasında belirttiği gibi; 1993 yılında DSÖ tarafın-

dan organize edilen bir araştırmada cinsel eğitim programlarıyla ilgili çoğunluğu ABD' de yapılan 19 araştırma sonucu; eğitimin sanıldığı gibi gençleri yanlış cinsel ilişkilere özendirici olmadığını tam tersine gençleri daha sorumlu ve doğru davranışlara yönlendirici rol oynadığını ortaya koymuştur (Gölbaşı 2002). Dünya'da 41 ülkede 317 bin kişi arasında yapılan araştırma sonuçlarına göre ise; katılımcıların % 98'i gençlerin 16 yaşından önce okullarda cinsel eğitim alması gerektiğini ifade etmiştir (Yıldırımkaaya 2006).

Dünya'da cinsel sağlık ve üreme sağlığı konusunda yapılan çalışma sonuçları da CSE' nin önemini ve aciliyetini ortaya koymaktadır. Çünkü; her yıl dünyada yaklaşık 15 milyon adölesan gebe kalmaktadır. Bu gebeliklerin üçte ikisini planlanmamış gebelikler oluşturmaktadır. Her yıl güvenli olmayan 20 milyon düşük vakasının %25'ini 15-19 yaş grubu kızlar oluşturmaktadır. İlk cinsellik yaşı giderek düşmektedir. Her yıl bir milyonun üzerinde genç (15-24 yaş) CYBE ile enfekte olmaktadır. Dünyadaki cinsel yolla bulaşan enfeksiyon vakalarının üçte biri adölesanlar arasında görülmekte olup her gün yaklaşık yarım milyon genç insan bu enfeksiyonlara yakalanmaktadır. Dünyada yılda 2.4 milyon yeni HIV enfeksiyon vakası görülmektedir. Bu vakaların yaklaşık yarısını 10-24 yaş grubu gençler oluşturmaktadır (Akın 2007; Çetinkaya vd, 2007; Yıldırımkaaya 2006).

Dünya için özellikle gelişmekte olan ülkeler için ayrı bir ekonomik ve sosyal soruna dönüşen bu risklerden korunmak, sadece doğru bilgi ve olumlu davranışlarla mümkündür. Bunun en etkili, ucuz ve ulaşılır yolu ise CSE' nin örgün eğitim içerisinde verilmesidir.

Birçok ülkede cinsel sağlık göstergeleri iç açıcı olmamakla birlikte CSE' nde başarılı olan bazı ülkeler (Portekiz, Hollanda, Finlandiya, Danimarka,

İsviçre gibi) de vardır. Hollanda da cinsel eğitimin genel felsefesi öğrencilere cinselliği öğretmek değil, cinsellik hakkında konuşabilmek ve cinselliği tartışabilmektir. 1993'e kadar okul müfredatlarının zorunlu bir parçası olmayan cinsel eğitim, okulda bazı derslerin içine entegre edilmiştir. Öğretmenler öğrencilerin cinsellikle ilgili öğrenmek istedikleri bütün konuları anlatmakta özgürdür. Derslerin içeriğini öğrencilerin soruları belirlemekte, homoseksüalite ve mastürbasyon dahil tüm konular açık bir şekilde tartışılmaktadır (Gölbaşı 2002; Haznedaroğlu 2002; Sungur 2003).

Finlandiya'da da 1970'lerde cinsel eğitim konusunda önemli hamleler yapılmış ve iyi sonuçlar alınmıştır. Ülke düzeyinde; hamilelik, CYBH'dan korunmak anlamına gelen güvenli seks ve cinselliğin, olumlu yönde gelişimi için halk sağlığı ve okul hemşireleri yetiştirilmiş, cinsel sağlık merkezleri kurulmuştur. En önemlisi de sağlık eğitimi dersi içerisine cinsel eğitim entegre edilmiştir. 1994 yılına kadar iyi giden hizmetler 1994'ten sonra ülkenin ekonomik bunalıma girmesiyle bu alandaki hizmetlerde de gerilemeler olmuştur. Durumu farkeden Finlandiya'da cinsel eğitim "sağlık eğitimi" dersi içine entegre edilmiş ve 2005 yılında ülke programına yerleştirilmiş ve okullarda zorunlu ve bağımsız ders haline getirilmiştir (Anna 2006).

İngiltere ve ABD' de ise durumun bu kadar iç açıcı olmadığı bilinmektedir. Medyanın ve halkın yoğun ilgisine karşın cinsel eğitim İngiltere ve ABD' nde de yeterince başarıyla yürütülememiştir. Her iki ülkede de 2000 yılına kadar cinsel eğitimle adölesan gebeliklerin sayısında yarı yarıya bir düşüş hedeflenmiş, ancak bu gerçekleştirilememiştir. ABD'de her on ergenden birinin erken gebelik sorunu ile karşılaşması, cinsel eğitimin başarısızlığını gösteren en önemli bulgulardan biridir (Keçe 2008; Anna 2006).

Türkiye’de Cinsel Sağlık Eğitiminin Dünü

Bugünü: Türkiye’deki cinsel sağlık eğitimi çalışmaları genel olarak üniversitelerce ve bazı kurum/sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Ancak bu çalışmalar, sürekliliği olmayan ve çeşitli proje kapsamındaki çalışmalardır. Bu çalışmalar farkındalık yaratmak ve litaretür oluşturmak açısından önemli çalışmalardır. Ancak tüm gençlerin cinsellik konularındaki tutum ve davranışlarını biçimlemeye yönelik örgün eğitimin yerini tutması beklenemez. Konu uzun süredir ülkenin gündeminde olmasına rağmen, girişimler/gelişmeler istenilen düzeye ulaşamamıştır. Dünya’nın bazı ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de cinsel eğitimin verilmesine ilişkin farklı görüşler vardır. Bazı insanlar cinsel eğitimin, gençlerin cinsellikle ilgili konulara karşı merakını artırarak daha erken yaşlarda cinsel ilişkiye başlamalarına neden olacağını savunurken, bazıları bunun tam tersini düşünmektedir. Ancak araştırma sonuçları CSE’nin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çünkü çalışmalar ülkemizde gençlerin evlenmeden önce aktif cinsel yaşamları olduğunu, bilinçsiz, korunmasız ve güvenli olmayan cinsellik yaşadıklarını net bir şekilde ortaya koymaktadır. (İKGV 2000; Çok 2004; Gölbaşı 2003; Sungur 2003; Akın VD. 2006; Kukulu vd. 2009).

Nüfusbilim Derneği (ND)’nin gerçekleştirdiği, 2007 Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması (2007) sonuçlarına göre; gençlerin %43’ü evlilik öncesi cinsel ilişki deneyimi yaşayan bir arkadaşı olduğunu ifade etmiştir. 2003 TNSA’ya göre, 15-19 yaş grubu gençlerin %15.5’inin 20-24 yaş grubunun ise %60.7’sinin cinsel deneyim yaşadığı saptanmıştır. Civil ve Yıldız’ın 400 erkek üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmalarında (2010), öğrencilerin, ilk cinsel deneyimlerini ortalama 17-18 yaşlarında yaşadıkları ve halen %31.0’nın aktif cinsel yaşamlarının olduğu saptanmıştır. Haznedaroğlu ve ark.(2006), ta-

rafından sekiz üniversitenin birinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre ise; öğrencilerin %19’unun cinsel deneyim yaşadığı saptanmıştır. Bu sonuçlar ülkemizde ortalama her üç gençten birinin cinsel deneyiminin olduğunu ve genelinin korunmadığını ve cinsellikle ilgili bilgi eksikliği olduğunu ortaya koymaktadır.

Ülkemiz de kapsamlı CSE olmadığı için eğitimin uzun süreli sonuçlarını ölçen araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak cinsellik ve cinsel sağlık ile ilgili yapılan araştırma sonuçları ülkemizde insanların ve özellikle gençlerin cinsel eğitim istediklerini ve bu eğitimin kendileri için yararlı olacağını göstermektedir. Bu araştırmalardan bazılarının sonuçları aşağıda verilmiştir.

İncesu ve ark. (2006)’larının yedi bölgedeki 20 ilde 1537 kişi üzerinde yaptıkları araştırma sonuçlarına göre; Türk insanının % 75’i okullarda cinsel eğitim verilmesini isterken, % 25’i ise “cinsel eğitim verilmesine gerek yok” cevabını vermişlerdir. “Okullarda cinsel eğitim kız-erkek karma olarak mı verilmeli, yoksa ayrı ayrımı verilmeli?” sorusuna; katılımcıların % 65.9’u ayrı ayrı, % 34.1’i ise karma olarak verilmesini istemiştir. Araştırmaya katılanların yaşı ilerledikçe cinsel eğitimin ayrı verilmesini isteme oranındaki artış paralellik göstermektedir. Araştırmaya göre, metropollerde cinsel eğitimin karma olarak verilmesini isteyenlerin sayısı artarken, kırsal kesimde bu sayının azaldığı görülmüştür.

Marmara üniversitesi ve Marmara Sağlık ve Araştırma Vakfı’nın, işbirliği ile Marmara Üniversitesi Haydarpaşa Kampüsü’ndeki tıp, hemşirelik yüksek okulu, hukuk, eczacılık, ve güzel sanatlar fakültesinde okuyan 3665 öğrenci ile yapılan araştırma sonucuna göre, öğrencilerin %76.5’i okullarda CSE verilmesi gerektiğini ifade etmiştir (<http://www.ntvmsnbc.com/news/351962>, 27.12.2009). Akın ve ark. (2004), Gençlerin Cinsel Sağlık /

Üreme Sağlığı Sorunları ve Etkileyen Faktörler Araştırması sonuçlarına göre; öğrencilerin %66'sı eğitimin okullar tarafından verilmesini istemiştir. Kukulu ve ark.nın üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada (2009);“okullarda cinsel eğitim verilmesi gençlerin cinsel ilişkiye girmesini teşvik eder mi”? sorusuna öğrencilerin % 68.6'sı “hayır etmez” cevabını vermiştir.

Tüm bu sonuçlara rağmen ülkemizde kurumsallaşmış CSE olmaması önemli bir sorundur. Bunun temelinde ise bazı yanlış bilgi ve inanışların olduğu bilinmektedir. CSE' nin, gençlerin cinsel konulara karşı ilgisini arttırarak, daha erken yaşlarda cinsel ilişkiye başlayacaklarını, toplumun değer yargılarına zarar vereceği, gençlere prezervatif ya da AP kontrol ilaçları önermek evlilik öncesinde cinsel ilişkiye izin anlamına geleceği/teşvik edeceği ve cinselliğin ne kadar konuşulursa o kadar çok sorun çıkmasına neden olacağı düşüncesi ülkede cinsel sağlık eğitiminin okullarda verilmesini engelleyen faktörlerin başında gelmektedir. Cinsel eğitime ilişkin yanlış bilgi ve inanışların kaynağında ise eğitim ve bilinçlenme eksikliği olduğu görülmektedir. Çünkü toplumumuzda “cinsellik” “cinsel ilişki” şeklinde yorumlanmaktadır. Oysa cinsel ilişki cinsel sağlığı oluşturan öğelerden yalnızca biridir (Gürsoy 2003; Erbil ve Top 2005; Sungur 2003).

Ülkemizde Cinsellikle İlgili Bilgiler Nasıl Öğreniliyor? Geçmişten günümüze kadar yapılan araştırma sonuçları gençlerin cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili bilgileri informal yolla öğrendiklerini, cinsel bilgilerinin yanlış ya da eksik olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmalarda cinsellik hakkında bilgi eksikliğinin temel nedeni çoğunlukla cinsellikle ilgili bilgilerin gizli, kapaklı, yetersiz ve yanlış kaynaklardan alınmasından kaynaklandığı vurgulanmıştır (İncesu vd. Çetinkaya vd.2007; Kukulu vd. 2009; Civil ve Yıldız 2010).

Ayrıca cinselliğin çoğunlukla aileler tarafından “yasak ve ayıp” olarak görülmesi ve bu konuda geleneksel tutumların ve tabuların etkili olduğu bilinmektedir. Tabuları oluşturanlar da genellikle aileler ve sosyal çevrelerdir. Farklı eğitim ve kültür düzeyinde olsalar bile pek çok ebeveyn bu konuda geleneksel tavırlarını sürdürmektedir. Bu nedenle çoğu aile içinde ve eğitimleri boyunca cinsellikle ilgili uygun, yeterli ve doğru bilgiyi alamamaktadır. Yeterli düzeyde bilgi alamayan gençler, cinsel konularda yanlış bilgiler edinebilmekte, farklı davranışlara yönelebilmektedir. Oysa cinsel konulardaki bilgi ve tutumları; gençlerin gelecekteki cinsel yaşamlarını, aile hayatlarını ve doğurganlık davranışlarını yakından etkilemektedir. Aşağıda verilen araştırma sonuçları da bu gerçeği ortaya koymaktadır (Brown vd. 2001; İncesu vd. 2006; Dejong vd. 2007; Akın vd. 2004; Kukulu vd. 2009)

Erbil ve Top'un 317 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmaya (2005) göre, öğrencilerin % 52.4'ü cinsellikle ilgili konularda kendini yetersiz bulmakta, 99.2'si ailelerinde cinsellik konularının “ayıp” görülerek konuşulmadığını ifade etmişlerdir. Kız öğrencilerin ilk menstruasyonda % 93.4'ünün “ne yapacağını bilememe, suçluluk, tikslenme, endişe gibi olumsuz duygular yaşadığı” erkeklerin ilk ejakülasyonda %91.8'inin şaşkınlık, suçluluk ne yapacağını bilememe gibi duygular yaşadığı tespit edilmiştir.

Özcebe ve ark. (2007), 15–24 yaş arası 2963 genç ile yaptıkları araştırmada her dört kadından birinin ve her dört erkekten ikisinin kadınların ovülasyon zamanı hakkında bilgisi olmadığı, gençlerin üreme organı hakkında bilgilerinin yetersiz olduğu, cinsel yolla bulaşan hastalıklar içerisinde en fazla HIV/AIDS hakkında bilgiye sahip olduğu, gençlerin cinsel sağlık konusunda bilgi kaynağının başında medya geldiği, ilk cinsel ilişki yaşınının 18-20 yaşları arasında olduğu saptanmıştır. Gençlerin %96,3'ü cinsel sağlıkla ilgili bilgiyi özellikle okullarda, okulların yanı sıra sağlık kuruluşlarından ve ailelerin-

den almak istedikleri tespit edilmiştir. Akın ve ark. (2004), Hacettepe ve Dicle üniversitesi'nden 3666 öğrenci ile yaptığı araştırma sonuçlarına göre; cinsel deneyimi olan öğrencilerin % 54.4'ü cinsel ilişki esnasında gebelikten korunma yöntemi kullanmamıştır. Öğrencilerin % 48.0'i akran/arkadaşlarından, %36.3'ü okuldan, %18.1'i doktor/psikologdan CS/ÜS konularında bilgi almışlardır. Haznedaroğlu ve ark.(2006), tarafından sekiz üniversitenin fen edebiyat, eğitim ve tıp fakültelerinde 3103 birinci sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışma sonuçlarına göre ise, öğrencilerin %19'unun cinsel deneyim yaşadığı saptanmıştır. "İlk cinsel ilişkide kontraseptif kullandınız mı?" sorusuna ise öğrencilerin % 48'i hayır cevabını vermiştir.

Cinsel Sağlık Eğitimi Nasıl ve Kimler Tarafından Verilmeli? Cinsel eğitim yaşam boyu devam eden bir süreç olmasına karşın önemli bir bölümü informal olarak " sokak" ta gerçekleşmektedir. Belirsiz kaynaklardan elde edilen yanlış ve eksik bilgiler yerine kaynağı belirli, yaş gruplarına göre uyarlanmış, iyi planlanmış, basit ve anlaşılır eğitim programlarına ihtiyaç vardır. Özellikle cinsel konuların tabu olduğu ve aile arasında rahat bir şekilde konuşulamadığı toplumlarda cinsel eğitimin okullarda verilmesi çok daha önemlidir. Eğitimde anahtar rolü oynayacak kurumlar ve kişiler iyi belirlenmelidir. Bu kişiler; ebeveynler, öğretmenler, aile üyeleri, sağlık profesyonelleri, din adamları ve bu konuda uzmanlaşmış danışmanlardır. Bu anahtar kurum ve kişilerin öncelikle cinsel eğitim konusundaki sorumluluklarını görmeleri ve birbirlerine seçenek oluşturmak yerine, birbirlerinin bütüncü rollerinin farkında olmaları gerekir (Miller et.al. 2001; Çok 2004; Erbil ve Top 2005; Civil ve Yıldız 2010; Dittus, et al. 2004).

CSE içeriği; cinselliğe olumlu yaklaşan, kendini kontrol edebilme ve kendini tanımlama becerisini geliştiren, yaşam döngüsüne göre değişen gereksinimlerini karşılayan, gizlilik ve mahremiyete özen

gösteren, savunuculuk yapan, kültürel farklılıkları göz önüne alan, eşitlik ilkesine uyan, şiddet, istismar ile mücadeleyi kapsayan, yargılayıcı olmayan bir yaklaşım içermelidir. Eğitimler her dönemin özelliğine göre planlanmalı ve eğitimciler bu alana özgü yetiştirilmelidir. Eğitim verecek kişi ve kurumların daha iyi işbirliği ve iletişim içinde olmaları gerekmektedir (Çok 2004; Gölbaşı 2003; ND 2007; Özcebe 2007)

Ülkemizde cinsel eğitime yönelik materyal sayısı oldukça azdır. Okullarda kapsamlı eğitimin nasıl verileceğine dair yeterli ve uygun kaynak mevcut değildir. Cinsel eğitim için doğumdan ölüme kadar yaşam dönemlerine göre cinsel sağlık eğitimi kitapları hazırlanmalıdır. Yaşamın her döneminde eğitimler devam edebilmelidir. Cinsel sağlık eğitimi "cinsiyet körü" konumundan çıkartılmalıdır. Cinsel sağlık kampanyalarının çoğu güvenli bir cinsel ilişkide erkekleri muaf tutarak sorumluluğu daha fazla kadınlara yüklemekte ve eğitimlerin çoğu kadınlara yönelik düzenlenmektedir (Özcebe 2007; Sungur 2003). Cinsel eğitimin verilme yöntemi de oldukça önemli bir konudur. Dünyada başarılı olan ülkelerin (Portekiz, Hollanda, Danimarka, İsviçre gibi) programları ve yöntemleri, incelenmeli ve ülke gereksinim ve şartlarına uygun olan yöntemlerden yararlanılmalıdır. En önemlisi de CSE resmi müfredat içerisinde bağımsız bir ders olarak yer almalıdır.

SONUÇ: Çocukların büyüme ve gelişme süreçleri boyunca cinsellikle ilgili pozitif bilgi almaları ve cinselliğe yönelik olumlu bakış açısı oluşturmaları için, aile içinde başlayan cinsel eğitimin, çocukların ve gençlerin büyük bir çoğunluğuna toplu ulaşma fırsatı sağlayan, okullarda verilmesi ve cinsel eğitimin kurumsallaşması gerekmektedir. Aksi takdirde cinsel eğitimin önemli bir kısmı informal biçimde bir başka deyişle "sokakta" gerçekleşecek ve istenmedik sağlık sorunlarının ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akın A, vd. (2006). Üniversite gençlerinin Cinsel Ve Üreme Sağlığı Beş Üniversite Çalışması (Özet Raporu). S: 1-28.
- Akın A. (2007). Dünyada ve Türkiye’de adolesan ve gençlerin sağlığı, 5. Uluslar arası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongre Kitabı, ss.56-59, Ankara.
- Akın A., ÖZVARIŞ ŞB., ERTEM M vd.. (2004). Türkiye’deki iki üniversitede gençlerin üreme sağlığını etkileyen faktörler araştırması, Genç Dostu CSÜS Hizmetleri Uluslar arası Katılımlı Sempozyum Kitabı, ss :9-12,
- Akın KA. (2006). Finlandiya’da gençlerin cinsel sağlık hizmetlerine erişimi, genç dostu CSÜS Hizmetleri Uluslar arası Katılımlı Sempozyum Sunum Kitapçığı, ss:115-121.
- Brown A.D., Jejeebhoy S.J., Shah I., Youth K.M. (2001). Sexual relations among young people in developing countries; evidence from who case studies report. Geneva: World Health Organization.
- Civil B, Yıldız H. (2010). Erkek öğrencilerin cinsel deneyimleri ve toplumdaki cinsel tabulara yönelik görüşleri. Dokuz Eylül Hemşirelik Yüksek Okulu Elektronik Dergisi 3(2): 58-64.
- Çetinkaya S., Nur N., Demir Öf ve Ark. (2007). Cumhuriyet Üniversitesi sağlık Merkezi’nde verilen gençlik danışma birimi hizmetleri. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 29 (3): 104-108.
- Çok F. (2004) Ergenler, Medya ve Cinsellik, Medya ve Cinsellik -CETAD, Cinsellik ve Cinsel Tedaviler V. Ulusal Kongresi “Farklı Yüzleriyle Cinsellik”, İstanbul
- Dejong J., Shepard B., ROUDI-FF et al. (2007). Young people’s sexual and reproductive health the middleeast and north Africa. *Population Reference Bureau*, 1-7
- Dittus P., Miller K., Kotchick., BA, et al.. (2004). Why parents matter! The conceptual basis for a community-based HIV prevention program for the parents of AfricanAmerican youth. *J Child Fam Stud*, 13(1):5-20.
- Erbil N., ve Top F. (2005) Üniversite öğrencilerinin cinsellik, bilgi, tutum ve davranışları, IV: Uluslar arası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongre Kitabı, 20-23 Nisan 2005, s. 220, Ankara
- Gendel Es, and Bonner Ej. (1992). Sexual disfunction, gender identity disorders and parafilias. In: Goldman H.H.(Ed) Review of General Psychiatry, Appleton and Lange. Connecticut, p.306-26.
- Gölbaşı Z. (2002), Adolesan Kızlara Yönelik Okula Dayalı Üreme Sağlığı Eğitim, Yayımlanmamış, Doktora Tezi, Hacettepe Üniv. Sağıl. Bil. Enst. Ankara
- Gölbaşı Z. (2003). Sağlıklı gençlik ve toplum için bir adım: Cinsel sağlık eğitimi. *Aile ve Toplum Dergisi* 2(6):33-40.
- Gürsoy E. (2003). Bekaret Denetimi, Toplum, Cinsiyet, Sağlık ve Kadın. Editör: Ayşe Akın, 1.Baskı, Hacettepe Yayınları, ss:265-270, Ankara.
- Haznedaroğlu D. (2006). Cinsel davranışlar ve cinsel sağlık hakkında gençler neler biliyor. Genç Dostu CSÜS Hizmetleri Uluslararası Katılımlı Sempozyum Sunum Kitapçığı, ss: 81-90, Ankara.
- İncesu C., Acar A., Kazmirci T. Vd, (2006). Cinsellikle ilgili değerler. Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı Araştırması 3. Bölüm, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD) Yayını. İstanbul.
- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (2003). Öğretmen ve öğretmen adaylar cinsel sağlık eğitimi. İstanbul; Uygun Matbaa

- Keçe C. (2008). Cinsel sorunlar çok az konuşuluyor ve çözümsüz kalıyor, <http://www.cinseltip.org.tr> (erişim: 08.03.2008).
- Kukulu K., Gürsoy E., Sözer Ak G. (2009). Turkish university students' beliefs in sexual myths, *Sexuality Disability Journal*. 27:49–59.
- Marmara Sağlık Eğitim ve Araştırma Vakfı ve Marmara Üniversitesi (2005), Gençlerin Üreme Sağlığı Ve Cinsel Sağlık Konularındaki Bilgi, Tutum Ve Davranışları, İstanbul, <http://www.ntvmsnbc.com/news/351962> erişim tarihi: 27.12.2009
- Miller Bc., Benson B., Galbraith., Ka. (2001). Family relationships and adolescent pregnancy risk: a research synthesis. *Dev Rev*, 21(1):1-38.
- Nicoll, A, Catchpole M, Cliffe S, et.al.. (1999). Sexual health of teenagers in England and Wales; analysis of national data. *BMJ* p:1321-1322.
- Nüfusbilim Derneği-Nd (2007), 2007 Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırma Raporu, Ankara.
- Özcebe H. (2007). Cinsel Sağlık Eğitimi, 5. Uluslar arası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongre Kitabı, ss.126.
- Özcebe H., Ünalın T., Türkyılmaz S., vd. (2007). Türkiye: Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması. Nüfus Bilim Derneği Yayını, Ankara.
- Sezgin B, Akın, A. (1998). Adölesan dönemi üreme sağlığı, Sağlık ve Toplum Dergisi 8 (3-4).
- Shah, I. And Aahman, E. (2004). Age Patterns Of Unsafe Abortion İn Developing Country Regions Reproductive Health Matters, Special Issue On Abortion Law, Policy And Practice, 12 (24): 9-17.
- Siecus (1996). Guidelines for Comprehensive Sexuality Education, 2. ed. Newyork
- Sungur Mz. (2003). Cinsel eğitim, cinsel işlev bozuklukları. Ed. Nesrin Yetkin ve Cem İncesu, ss:45-57, İstanbul.
- T.C Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), (2005). Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı, Sağlık Sektörü için Ulusal Stratejiler ve Eylem Planı 2005-2015,, Reklamcılık ve Yayıncılık Tic. Ltd. Şti. Ankara; Damla Matbaacılık
- Taşçı Ai. (2002).Cinsel Eğitim, İz Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul.
- Tnsa Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü (2003) Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Hacettepe Yayınevi, Ankara
- Yıldırımkaya G. (2006). Bilinçli ve Sağlıklı Gençlik, Genç Dostu CSÜS Hizmetleri Uluslararası Katılımlı Sempozyum Kitabı.